33899/B

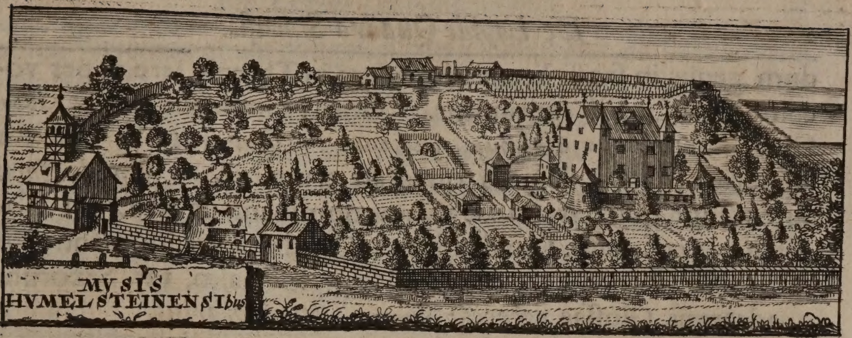

ΣΑΛΠΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ
ΕΠΟΙΗΣΕ
ΑΙΤΩΛΩΝ
Quadruſſis
Quadra
Sinenſis
Quadrae lallainae

SCHEDIASMA
DE
LAPIDE
QVADRA
SINENSI,
AD
VIRVM ILLVSTREM ET EXCELLENTISSIMVM,
DN. ANDREAM FACKHIVM,
CAESAR. ARCHIATRORVM COMITEM,
ET RELIQVA,
MAECENATEM SVMMVM,
MISSVM
A
MICHAELE FRIDERICO LOCHNERO,
ARCHIATRO CAESAREO ET ACADEMIAE
CAROLINAE N. C. EPHEMERIDVM DIRECTORE.

[1719]

58700 (9)

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

Cum ingenuum ſit profiteri, per quem profeceris, ingenui expers eſſem pudoris, niſi huic diſſertatiunculae, levidenſi equidem, Tuum, VIR ILLVSTR. et EXCELLENTISSIME, MAXIMI IMPERATORIS, INDVLGENTISSIMI PRINCIPIS, Archiatrorum Comes ſplendidiſſime, praefigerem Nomen, qui primam hujus, quem deſcribere conatus ſum, lapidis notitiam dediſti. In illa enim expeditione Hiſpanica, qua

Comes additus ibas,
Corporis AVGVSTI ſervator, et axe ſub illa
Vtilis haud raro monitor cuſtosque ſalutis,

TIBI a calculi diris doloribus excruciato, irritis omnibus aliis remediis, incantamenti inſtar *quadrae* infuſum levamen attuliſſe, gratioſe mihi retuliſti. A laudatiſſimo Archiatro laudatum mihi remedium firmiter animo inhaeſit, nec deſtiti, quae a tempore illo, quo primam in *Parreira brava* mea ὡς ἐν παρόδῳ mentionem injeceram, lecta collectaque ſunt, has in plagulas conjicere eum in finem, ut ex illuſtri Nomine tuo opellae tenuitati praeſidium, mihi ipſi autem ulterioris porro favoris et benevolentiae expeterem perennitatem.

LApidem a figura in dicto Schediaſmate pronuntiavi quadratum, quem exacte, mole excepta, refert, quale lapi-

dum genus in ſacris literis et quidem in Threnis Jerem. per vocem *Abne Gazith* exprimitur. Graeci nominant *σύνομον λίθον*. Heſychius: *σύννομα, σύνδρομα, ἰσόδρομα*. *Quadrataria* dicitur lapidicina, equa lapides quadrati eruuntur. *Quadratarii* autem ſunt, quos Graeci *λιθοθήκτας* nominant, ut eſt *Leg.* 1. *Codic. de excuſ. opific.* Lapidicidae. Quadratariorum mentio fit apud Sidon. L. 3. c. 12. apud Caſſiodor. in Pſalm. 125. Saxorum quadratarii. Gloſſae veteres: *ψάκτης*, *quadratarius*.

Melius tamen Hiſpanicum nomen *quadrae* retinetur: nec enim ulla linguarum illarum, quas peperit latina mater, uberiore gaudet largiorique haereditate, quam Hiſpanica, inprimis dialectus Caſtellana, qua quicquid aeternitatem meretur, quicquid memoria dignum, hodie conſcribitur. Ea enim proxime ad latinam accedit, et doctiſſimus Merula in Hiſpan. deſcript. cap. VIII. viros ſe noviſſe refert eruditos, qui ut quam prope abeſſet a matre ſua haec propago, qualisque ante foediorem fuerit depravationem, monſtrarent, dexteritate quadam ſcriptis epiſtolis et Latine et Hiſpanice loquerentur, eademque animi ſenſa explicarent, ita ut Latinis Latini, Hiſpanis Hiſpani eſſent, ſervata paſſim utriusque linguae vi, natura et proprietе; quale exemplum longiori recenſione propoſuit modo laudatus Paulus G. F. P. N. Merula. Hiſpanica itaque vox *quadra*, qua lapis noſter inſignitur, optimae quoque in Latio notae, diverſae licet ſignificationis. *Quadra* enim, e doctiſſimi Voſſii mente, a *quatuor* converſo tenui T in D. derivatur. Itaque nunc, quod eſt quadratum, ſignificat. In Philoxeni Gloſſis Quadra, *τόπος*, recte *τόμος* emendavit Scaliger; inque iisdem, ubi eſt quadra, *βρόμος*, recte corrigunt *ὠμός*. Non aegre feres, VIR SVMME, ſi aliquantulum extra limites lapidis noſtri exſpatiando, ex elegantiori literatura, quae Medicinam noſtram politiorem reddit, ad illuſtrandum, quomodo quadrae huic noſtrae conveniat denominatio, producam. Nolo altius inquirere in Architectonicorum de *quadra* ſenſum, de his enim fuſe Vitruvii Commentatores, Baldus, Philander et Barbarus conſulendi, quorum ſententias in Lexico de ſignificatione vocabu-

lorum

lorum Vitruvianorum congeſſit ſolertiſſimus Joh. de Laët, Antwerpiae ſuae literatae haud exiguum decus. Nec inſueta Virgilio vocula, dum AEneid. Libr. VII. v. 115. canit:

Patulis nec parcere quadris.

Clar. Emmeneſſius ad hunc commentatur locum: *Quadram proprie ad inſtrumentum menſarum pertinere, cui cibus inciſus ac ſciſſus imponitur*, ut ejusdem Poëtae Libr. V. v. 125.

Acciſis cogit dapibus conſumere menſas.

Menſas autem factas fuiſſe, ſecundum Didymum, ἐκ τοῦ σκληροτέρων μερῶν τῶν ἄρτων, *e durioribus panibus compactum fruſtum.* Hinc iterum Virgilius l. c.

Heu etiam menſas conſumſimus, inquit Julus.

Pertinet huc Juvenalis locus Satyr. V.

Vt bona ſumma putes, aliena vivere quadra.

Lubinus explicat de pane in quadram ſciſſo, ſupra quem carnes et alia obſonia incidebant, quales panes in Saxonia inferiori die Allmoſen nominare ſolent, eo quod pauperibus Eleemoſynae loco dari conſueverint. Et quadram pro fruſto quadrato ſumi, e Martiali diſcimus Lib. VI. Epigr. 75.

Quum mittis turdumque mihi, quadramve placentae,
Buccellas miſiſſe tuas te, Pontice, dicit.

Et Libr. III. Epigr. 77.

Nec te liba juvant, nec ſectae quadra placentae.

Add. Libr. IX. Epigr. 92.

Quadra igitur fruſtum placentae quadratum; panes praeterea quadrati Romanorum apud Athenaeum L. XIII. Horatius probat unicuique datam quadram Libr. I. Epiſt. XIII.

Et mihi dividuo findetur munere quadra.

Senec. de Benefic. *Quis beneficium dixit*, quadram panis *aut ſtipem aeris abjecti, aut ignis accendendi factam poteſtatem.* Et caſeos in quadram diviſos exhibet Bilbilitanus Vates Libr. XII. ad Vacerram Epigr. 32. *Nec quadra deerat caſei Tholoſatis.*

Apud Scriptores Eccleſiae Romanae de quadra panis ſumitur, Joh. Laudenſ. in Vit. Petr. Damiani: *Sola panis quadra cum*

crudis oleribus coenanti apponitur. Hinc per quadras panes partiri apud Gregor. M. Libr. I. Dial. c. 11.

Panes pariter Graecorum euchariſtici, quas ἁγίας μερίδας nominant, Δίσκῳ ἁγίῳ impoſiti. In ritu ſacro ἀρτοκλασίας Graecorum, exiſtunt quadrae e majori quadrata hoſtia deciſae, de quibus paſſim in Graecorum liturgiis. In lingua hodierna Graecorum aliquibus in locis portiuncula talis κόδρα. Gloſſae Graeco-Latinae: Κόδρα, *Codra, quadra.* Item: τετράγωνος, *quadra, quadrus, quadratus.* Suidas: κοδρίτης ἄρτος, ſive ἄρτος τετράγωνος, panis quadratus.

Baldus tamen in Lexico Vitruviano jam citatus quadras interpretatur non panis vel caſei fruſta quadrata, ſed quod ſimiles ſint quadris, quibus vel ſtanneis vel argenteis aut etiam ligneis in menſis ad carnes ſcindendas uti conſuevimus; quadra enim forma antiquis fiebant, hodie vero ut plurimum rotunda, unde *taglieri* Italis; cui conſonum Germanicum Teller. Plurimi tamen quadram non inſtrumentum menſae, ſed menſam ipſam dictam voluere, quae olim quadratae, et quatuor pedibus, hinc τετραπόδια nominatae, poſtea rotundae factae; id quod ex Feſto et Varrone probat Ciaconius de Triclinio paſſim. Nec tamen abſonum erit ſtatuere, appellari pariter menſas appoſitas. Pollux: Ἐξεστι δὲ τὴν τράπεζαν, ἐφ᾽ ᾗ τὰ ἐκπώματα κατάκειται, τετράπουν τε τράπεζαν εἰπεῖν καὶ μονόπουν, *licet autem menſam, cui pocula impoſita ſunt, quadrupedem menſam appellare et unipedem.* Et Virgil. Aeneid. Libr. I. cecinit:

Poſtquam prima quies epulis menſaeque remotae.

Quippe menſae ipſae non remotae fuerant, ſed epulae illis appoſitae. Verum quadrae hae omnes nil quadrant ad quadram, de qua nobis ſermo; veluti et *quadra veſtis,* τετράγωνα ἱμάτια a rotundis diverſa. Quadrae hae veſtes a ſummo ad imum apertae, unde quatuor angulos habuiſſe neceſſe eſt, in imo duos, totidemque in ſummo, quadrangulae appellatae. Tale Graecorum pallium, et pallia fere omnia muliebria. Feſtus: *Ricinium, pallium muliebre quadratum.* Pallam quoque pallium Graecorum interpretantur Grammatici. Saga item militaria et ſaga

Gallica

Gallica et paludamenta imperatorum. Sic Ammonius chlaenam pariter quadrangulam veſtem pronuntiavit; de quibus uberior ſcribendi occaſio in Telesphoro noſtro. A veſte quadra, quadrapola veſtis paſſim apud Anaſtaſium in vitis Pontif. quarum anguli, teſte Clar. Bulengero, auro texti aut ſerico, vel tubulis auro clavatis. Sed de his veſtibus in omnis eruditionis abyſſo Salmaſio Not. in Tertullian. de Pallio. Quadra ſive pileus quadratus Deorum pariter eſt ornamentum. Sic in Aetolorum Nummo *Apollo* ex mente Cl. Begeri in Obſerv. et conjectur. ad Numiſm. quaedam antiqu. p. 1. vel ſecundum Nonnium Not. in Golzium, *Mercurius*, quadra in capite ornatus; qui pariter hoc capitis tegmine conſpicitur in vaſe ingenti marmoreo Cajetae urbe regni Neapolitani maritima ejusque aede maxima reperiundo; quod poſt Hondium in Deſcript. Italiae, curioſorum oculis expoſuit diligentiſſimus Sponius in miſcell. erudit. Antiquit. Sect. II. Art. I. p. m. 25. Exhibuit hoc in vaſe Athenienſis ſculptor Salpion, uti nomen inſculptum indicat, natalitia Bacchi, ubi Bacchus tanquam infans a Mercurio quadra in capite Leucotheae materterae educandus offertur. Vt merito ob hanc quoque tegminis rationem τετράγωνος Ἕρμης vocetur; quamvis probe norim, hunc diſciplinarum coeleſtium, atque etiam eloquentiae et veritatis praeſidem, ſecundum Manil. Aſtron. L. 1. cubicum et quadratum effingi.

Apud Medos olim, Perſas et Armenos, quadra capitis praecipuum ornamentum. De Sinenſium pileorum quadris ἀθανάσιος Kircherus in China. Quadram viris pariter dignitate conſpicuis et virtute eminentibus olim fuiſſe impoſitam, ex antiquitate eccleſiaſtica palam eſt. Methodius de Virginit. actione vitae et conſilio τετραγώνȣς, quadratos dixit, viros perfectae virtutis. Nec aliter Chriſtianum perfectum quadratum eſſe oportere, S. Gregorius tradit Homil. 21. in Ezech. quippe quadram, ut ſymbolum immobilitatis et ſtabilitatis, conſiderat Hipponenſium devotiſſimus Antiſtes. Hic dicendi locus eſſet, quid proprie per ξύλα τετράγωνα denotetur, ligna nempe *Go-*

pher, ex quibus arcam fabricare juſſus fuit Noah, quae ξύλα τετράγωνα e verſione LXX. Interpretum a Cl. Bocharto pro cupreſſinis, a doctiſſimo Voſſio pro reſiniferis lignis habentur. In ſenſum myſticum has quadras ligneas trahit et in ſapientes Chriſtianos accommodat Origen. Homil. in Geneſ. et qui eum expreſſit S. Ambroſius Libr. de Noa et Arca c. 6. nec non S. Gregorius, cui Nyſſa cognomen tribuit, Libr. de Vit. Moyſ. In pictura certe Lateranenſi Conſtantini Magni IV. virtutum diſtincte exhibitarum tetractys, capiti ejus imminens expreſſa eſt quadra juſſu Leonis III. Vid. Ciampinus de Monument. vet. muſiv. T. II. c. XXI. p. 128. Tab. XL. Hinc clericorum quadrae ſive pilei ad crucis expreſſionem formati, de quibus paſſim Solerius de Pileo: De Doctorum quadris Pancirollus, eruditiſſimus Legum interpres, Var. Lect. Jur. libr. I. cap. 23.

Quadra pariter monetae genus. Haytho Armenus in Cathaja tale eſſe ſcripſit, teſte Pl. Rev. Müllero Griffenhagienſi, Berolinenſi Praepoſito, Diſſ. de Cathay. Nec inſolitae hodie quadrae Hiſpanorum aureae; ſeptentrionalium aereae; nec deſunt apud nos Germanos quadrae, Klippen dictae, quarum eruditam Coburgi molitur collectionem Cl. Winheimius.

Revocant hae quadrae in memoriam, nummum angularem Suetonii in Neron. certe tetragonum fuiſſe, et quadram credit modo laudatus Panciroll. l. c. p. 137. et 201. Ab eo autem, itemque a quadrante aſſis ſextantalis et a numis quadrigatis, differt *quadruſſis*, quatuor aſſium pondus, cui ex utraque parte bos impreſſus. Vnde, ſecundum Plinium, pecuniae nomen eſt. Quadruſſem exhibet R. P. Molinetus dans le Cabinet de la Bibliotheque de S. Genevieve, P. I. p. 47. Ceterum et inter miſſilia, quae conſulibus ſpargere permiſit Juſtinianus Nov. 105. c. 2. §. 3. erant *monetae Caucii, et quadratae*; de quibus disquirit eruditiſſimus du Freſne in diſſert. de Imperatorum Conſt. Numiſmatibus no. 98. Sed haec omnia remota ſunt noſtra a quadra, quam tractamus.

Propius ad quadram lapidem, quando in Gloſſariis *quadra* per teſſeram exponitur, ſed non adjungitur qualis; plurima

enim

enim teſſerarum genera, quorum decem pene recenſet Reverendiſſ. Thomaſinus de Teſſer. Hoſpital. *Frumentaria* nempe, *nummaria*, *militaris*, *hoſpitalis*, *comitialis*, *theatralis*, *convivalis*, *paganica*, et tandem *luſoria*, quibus eruditiſſimus Danorum Ol. Wormius in Monum. Danic. p. 22. accenſet *amatoriam.*

Ex his *luſoriae* erant, in quibus numeri deſcribebantur, *tali* pariter dicti, teſte Pl. Rev. del Rio Comment. in Senec. Herc. furent. cui tamen Excell. Gronovius parens repugnat, et ex antiquitate demonſtrat, teſſeras a talis fuiſſe diverſas, quippe talorum major numerus; in teſtimonii partem adducit illud Martialis Libr. IV. Epigr. XV.

Non ſum talorum numero par teſſera.

Talis enim quatuor ludebatur, teſſeris communiter duabus ad ſummum tribus. Producimus iterum Martialem Libr. XIV Epigr. 15.

Hic mibi bis ſeno *numeratur teſſera puncto*,
calculis bic gemini diſcolor boſte perit.

Teſſerae nempe binae habebant duodecim puncta, ſi exiſtant duo ſeniones, in quibus per teſſeras numeratur usque ad XII puncta. Videtur tamen ſenio junctus fuiſſe, dictus alias *Baſilius*, item *Venus*; cui opponebatur *canicula.* Lucem his dat obſcuritate alias celeberrimus vates Perſius Sat. III.

Quid dexter ſenio ferret
Scire erat in votis, dammnoſa canicula quantum
Cederet.

Eundem ſenionem *Midam* vocari Suidas teſtis eſt: Μίδας, ὁ ἐν κυβοῖσιν εὐβουλότατος: *Midas in teſſeris conſultor optimus.*

Nec materia teſſerae a quadra lapide differunt; quamvis enim ſecundum Plinium Hiſt. Nat. lib. 16. c. 18. *liguſtrum materia teſſerarum*, ſive *ebur*, de quibus Ovidius:

Seu ludet numerosque manu jactabit eburnos:
Tu male jactato, tu bene jacta dato.

Vel *cryſtallus*, quarum mentio ſit apud Petronium Satyr. cap. 33. p. 129.

p. 129. edit. Burmann. *Sequebatur puer cum tabula terebinthina et cryſtallinis teſſeris.* Vtplurimum tamen e lapide ſecto noſtro lapidi perſimiles. Redeunt hac occaſione in mentem teſſerae illae Badenſes luſoriae Helveticae, a quadra lapide non multum magnitudine aliisque circumſtantiis diſtantes, differentes tamen numeris ſive punctis impreſſis. Meminit jam eorum Betulius noſter a Birken vulgo dictus, Florigerae ad Pegneſum Societatis digniſſimus Praeſes, in Vlyſſe Brandenburgico c. 2. p. 43. immortalis pariter nominis Theologus Hotting. ſpec. Tigur. p. 548. imprimis in Helvet. curioſ. natural. Hiſtor. Sect. VI. Artic. III. n. 5. p. 329. Tigurinorum Bibliothecarius et Poliater Wagnerus; cui ſunt *lapilli cubici parvi, numeris ſuis exacte diſtincti, circa Baden oppidum in pratis, (inde* Würffelwieſen dicti*) ac foſſis maeniorum reperti, nonnunquam a talpis e terra extruſi. Mirum ſane naturae, hae quadrae luſoriae Badenſes exiſterent miraculum, ſi artem auxiliatricem non habuiſſent, ſoliusque naturae ſuboles fuerint, quamvis et haec polydaedalus artifex, ubique mirabilis, ubique excipienda in magnis et vilibus. Oedipus is mihi erit, qui harum protulerit cauſas.* Haec Cl. Wagnerus. Excell. Dn. Scheuchzer, Geſnerus certe Helvetiae ſuae redivivus, amicorum certiſſimus, in novis Helveticis vernacula ſcriptis, et inſcriptis Natur-Geſchicht des Schweitzerlands zweyter Theil n. 39. et 40. invictis argumentis non naturae, ſed artis opus eſſe probat, quod Illuſtr. Rajo pariter ſuboluit, qui Badenam Helvetiorum tranſiens, monſtrantibus illi has luſorias quadras reſpondit: non diffiteri quidem e terra erutas fuiſſe; ſed et hoc certiſſime credere, in terram illic prius depoſitas fuiſſe. Vid. ejus Topographic. Obſerv. p. 101.

Sed quid haec omnia de Teſſeris ad lapidem Quadram, inquies? utique. Quadra enim in veteri Gloſſario κύβος. Κύβος autem, nos hoc docente et explanante Aulo Gellio Noct. Attic. L. 1. c. 20. *figura ex omni latere quadrata, quales ſunt, inquit M. Varro, teſſerae, quibus in alveolo luditur, ex quo ipſae quoque appellatae* κύβος. *In numeris etiam ſimiliter* κύβος *dicitur, quum omne*

latus

latus ejusdem numeri aequaliter in ſeſe ſolvitur. Haec Agellius, qui teſſeras ſive cubos a cubo denominari ſcribit. Alii teſſerarum figuram, qui cubi appellantur, cubo nomen dediſſe exiſtimant. Reverendiſſ. Thomaſinus tamen in eo eſt, ut demonſtret, κύβον non teſſeram luſoriam, ſed militarem denotare ex omnibus partibus confectam, et praeceptum notare ducis, quo exercitus vel ad aliquod opus, vel ad bellum movebatur. Vnde Vegetio auctore *Teſſerarii*, qui has teſſeras per contubernia militum nunciabant. Ita Servius ad VII. Aen. *it bello teſſera ſignum;* ſymbolum bellicum, quod ad pugnas exeuntibus datur confuſionis evitandae cauſa. Eamque Vegetius duplicem facit, *vocalem* et *mutam*. Vocalis ea eſt, quam hodie circitores flagitant; Gallis *la parole*, nobis das Wort. Magis tamen arridet κύβον notare teſſeram luſoriam. Quadra igitur lapis pariter Sinenſis, ut poſt longiuſculam aberrationem in viam redeamus, ad cubum ſive κύβον pertinet, convenit enim illi definitio cubi Vitruviani, quam nobis ſuppeditat in praefat. Libr. V. de Architect. p. 78. Edition. de Laët. *Cubus eſt corpus ex ſex lateribus aequali latitudine planitierum quadratum. Is cum eſt jactus, quam in partem incubuit, dum eſt intactus, immotam babet ſtabilitatem.* Eadem de cubo ſententia *Timaei Locrenſis* Libr. de *Anim. Mundi*, ἐκ δὲ τῶ τετραγώνω γεννᾶσθαι τὸν κύβον ἑδραιότατον, καὶ ςαδαῖον πάντη σῶμα. ἕξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον. *Ex tetragono naſci cubum, ſolidiſſimum et ſtabile omnino corpus, ſex quidem latera, octo vero angulos habens.* Dantur tamen praeter quadram Sinenſem et alii cubici metallici lapides. Sic pyritem Hirslandenſem ſive quadras aureas, würflichten Goldkieß von Hirßlanden/ marmori nigro elegantiſſimo inſperſas annotavit jam laudatus Excell. Scheuchzerus nov. natural. Helvet. T. II. n. 10. p. 39. Similes his Hirslandenſibus primo milliari a Pienza agro Senenſi reperit maximus rerum naturalium promus condus Aldrovandus Muſ. metall. Libr. IV. p. 574. dum ſcribit: Multi pyrites ſunt figurae teſſerae ſive cubi, ſex planis ſuperficiebus aequalibus et inaequalibus ſplendore argenti et magnitudine varia. Verum

rum figurae quadratae hujus lapidis ſunt vel majores vel minores, ita eleganter a natura factae et formatae, ut ex orichalco fabricatae eſſe videantur. Quápropter quando Feſtus Pompejus ſcripſit: *Aurichalcum in montibus naſci*, procul dubio non eſt locutus de aurichalco arte parato, quod ex aere et cadmia conficitur, ſed fortaſſis hunc pyritem intellexit, qui aurichalcum perbelle aemulatur.

Licet autem figura, et moles, et ſtructura externa harum teſſerarum ſive cuborum, quos Aldrovandus delineatos dedit, optime noſtrae quadrae Sinenſi conveniant, colore tamen, natali ſolo, imprimis autem virtutibus maxime differt, de quibus nunc, his praemiſſis, pluribus agendum et hoc ipſo, ut in proverbio eſt: ἐῤῥίφθω κύβος, jacta quadra eſt.

Patria ipſi attribuitur Sina vel China, vaſtiſſimum illud regnorum regnum, toti propemodum Europae par, ut R. P. Martino Martinio placuit, e quo primam hanc de quadra obtinuimus notitiam a laudatiſſima ſocietate Patrum a nomine Jeſu denominatorum, quorum indefeſſo ſtudio plurima in hiſtoria naturali ignorantiae peplo involuta, nobis innotuere. Quae autem vaſti hujus imperii provincia illam proprie proferat, ignotum adhuc; an ex monte Gueryu ſub Taichen in Chekiang, in quo omnes lapides tam parvi quam magni figurae ſunt quadratae, determinare non licet. Quos quadratos Sinenſis haec provincia ſubminiſtrat lapides, hos Inſula Anholtina in Sinu Codano multorum naufragiis infamis, mittit nigros, albos, varios, omnes triquetros ac ſi manu artificis fuiſſent acuminati, et lateribus plerumque in illam aciem excitati, ut Joſuae ſervire potuerint cultris ſaxeis filiorum Iſrael circumciſionem imperanti, ceu ſcribit Cl. Borrichius Actor. Hafn. Volum. IV. Obſ. 73. Nobiliſſimus Dn. Faber e Cochinchina in Chinam deferri retulit. Vocatur autem Chinenſi lingua *Candar*, a Tartaris albis *Calu*.

E mineris erui referunt illi, qui in Europam noſtram detulerunt, ſed quod dolendum, non deſignant, quibus e mineris. Commune hoc habet Sinenſis quadra ſmaragdo occidentali, ut quadrangula

forma

forma ſe prodat; imo dantur quoque granati immaturi quadrae ſimillimi, qui Oberndorffii prope Hartenſtein in Saxonicis fodinis argentiferis eruuntur, quorum copiam mihi fecit amiciſſimus Dietericus. Auri feraces hos eſſe granatos quadratos ferunt, nec tamen inde certum adhuc capere licuit experimentum.

Licet autem quadrata, non tamen pelluciditatem et pulchritudinem ſmaragdorum granatorumque adaequat, quippe

Ferreus, obſcurus, vilis, non ille repexa
Caeſariem regum, nec candida virginis ornat
Colla, nec inſigni ſplendet per cingula morſu.

Si tamen virtutes qualitatesque ipſi attributas ponderes, gemmarum ſplendorem, coruſcantemque pompam longiſſime ſuperat quadra.

Ad colorem quod attinet, ferrea martis forma nitet ſubrufo colore, mixta armatura aeris chalybisque, nec non ſtriis ʒialibus nonnunquam interdiſtinctis, quod haematiti, quadrae affini quodammodo lapidi, non inſvetum. Anguli undique acutiſſimi κύβον exactiſſime delineant. Structura ejus firma arcte conſolidata, ut vix limam admittat, inferior tamen Sinenſi lapide in vicinia urbis Nanhiung reperiundo, tantae duritiei, ut ex eo ſecures cultellosque ſaxeos conficiant, teſte M. Martinio. Quale vinculum aut gluten ſit illud internum, interveniente quo particulae duriores quadrae cohaereant, excogitari adhuc non poteſt aliud, niſi duo potiſſimum ad conciliandam firmitatem et duritiem concipiamus, externam nimirum ambientis materiae aethereae preſſionem, et illarum particularum integrantium planarum politarumque figuram, quae ad mutuam coaptationem et ſuperficierum ſuperficiebus applicationem, ſit accommodata, ideoque eo duriora ea corpora, quo pluribus in punctis ipſorum particulae ſeſe contingunt, id quod pluribus, experimento duorum planorum valide cohaerentium demonſtravit Mathematicorum Germanorum ſeculi noſtri princeps Beat. Sturmius noſter in Colleg. Curioſi Experimental. Auctar. p. 49. Dubium ab amico motum, annon quadra ex hactenus alla-

tis qualitatibus metallorum potius quam lapidum inſerenda claſſi? aſt cum liquabilitas videatur proprietas neceſſaria, requiſita (e mente acutiſſimi Fr. Lanae Magiſt. Natur. et Art. T. III. Libr. XXIII. cap. V. p. 352. b.) ad conſtitutionem naturae metallicae, quadra nullo modo fuſionem in igne admittit, nec ſubſtantia ulla ex eo elicitur, quae metallorum more igne liquari poteſt. Et pondus quoque quadram a metallo diſcriminat et diſcernit.

Nec ſi cum aliis lapidibus eadem quantitate et mole ad lancem examinetur, quod in aliis metallicis fieri conſuevit, pondere excedit, ſed licet durior compactiorque aliis, levior tamen; quod ipſi pariter cum ferro commune; hoc duriſſimum licet, minime tamen graviſſimum eſt, cujus elegantiſſimam rationem ſuppeditat Excell. Zanichelli in Tr. de Ferro ejusque nivis praeparatione. Verba ejus ipſa produco, cum non in omnium manibus ſit eruditiſſima diſſertatio, et plurimum inde lucis quadrae noſtrae ſtructurae accedat. *Cum ferri,* ſcribit, *duritiem in partium juxta poſitione ſitam eſſe ſtatuerim, hinc procul dubio colligendum eſſe videtur, duriora corpora reliquis quoque denſiora eſſe debere, quod tamen eorum gravitas ad lancem revocata falſum eſſe omnino oſtendit.* „Celeberrimus etenim Montanarius, ne a ferro, quod prae manibus habeo, diſcedam, multiplici experimento ſibi compertum fuiſſe teſtatur, ignitum chalybem, dum frigida extinguitur, rareſcere, et ſpecie, ut ajunt, leviorem evadere, licet hinc maximam ſibi duritiem comparet. Quamobrem ut enodetur difficultas, curioſius inſpicienda eſt intima particularum diſpoſitio.

„Id itaque pro rato habendum, denſiora eſſe mixta, quo plurimis in punctis eorum inſenſiles moleculae ſeſe contingunt; ad quod apprime facere videtur particularum earundem aequalitas, laevitas et figurarum ſimilitudo. Verum haec eadem particularum homogeneitas et laevitas efficere poteſt, ut una ſuper alteram haud aegre excurrere poſſit, quoties ab externa vi validius comprimantur; unde auri aliorumque metallorum ferro graviorum adeoque denſiorum ductilitatem oriri nullatenus ambigendum. „Quod

„Quod ſi heterogeneae fuerint intregantes moleculae, cu-„jusmodi partibus ferrum ſcatere facile ex dictis patet, quan-„quam earum inaequalitas plura admittit inania ſpatiola et „contactuum numerum imminuit, prohibendo tamen a-„liarum ſuper alias excurſum, majorem corpori conciliat ad-„verſus externos ictus reſiſtentiam, atque hoc nomine ferrum „duritie, minime denſitate, praeſtare crediderim, quod pariter in „chalybe ignito locum habere facile unusquisque intelliget. Haec Cl. Zanichellus.

Ferreas tamen quadrae ineſſe particulas ex hoc probatur, quod pulviſculus ſumma vi deraſus, ferreo, ſi humectetur, colore tingat, cognationem hoc ipſo cum metallo indicans. Magnes huic admotus pulviſculo, illum ducit, ut huic quadrae pulveri illud Claudiani de ſcobe ferri applicari poſſit:

Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Veſcitur, has dulces epulas, haec pabula novit.

Hinc Indis *Siderolithos Magneticus*, Germanice Magnetiſcher Eiſen-Stein dicitur.

Hae recenſitae hactenus recenſendaeque qualitates quadram e mineris vel ferri vel magnetis erui arguunt: e Gilberti enim, qui magnetis naturam inter primos, erroribus putidis rejectis, ſcrutatus eſt, nulla ferri fodina absque magnete, et vice verſa nulla magneti fodina ſine ferro. Harum autem in Sina plurimae. Vt e pluribus pauculas enumeremus: In provincia Honan ſub Changte urbe circa Çu civitate mons eſt reliquis, licet non magnis, major, Magnes a magnete, qui ibi effoditur, dictus: Atlant. Sinic. Provinc. V. p. 61. a. Per totam provinciam Suchven magnes praeclarus repertu datur. In eadem provincia circa Kienchang mons Tiexe eſt, e cujus lapidibus igne liquatis deſtillat ferrum, quod ad acinaces gladiosque conficiendos aptiſſimum, Atlante Sinic. Mart. Martin. p. 73. b.

E talibus fodinis minerisque quadram erui haud abſonum, ſicuti et credibile, aliquid lapidem noſtrum participare ab iisdem. Nec quem deterreat, quod modo recenſuimus, pulverem qua-

drae ad magnetem accedere; non enim hoc inſolitum et Aethiopici magnetis proprium eſſe veteres tradidere, magnetem pariter trahi a magnete. Nec ratio deeſt, ſi magnes, quippe qui multum adhuc in ſe ferrum habeat, facile duci poteſt ab alio. Verum ſic non magnetis, ſed ferri attrahitur ratione. Magnetem autem teneri illecebris magnetis, ſequenti probare nituntur argumento: Magnetis in mortario contuſi pulvis ad magnetem admotus, accedit, manifeſto documento, veriſſimum eſſe illud Poëtae:

Et lapides ſuus ardor agit, magnesque tenetur
Illecebris, rigido regnant in marmore flammae.

Sed quod adhuc magis mireris, magnetis minor particula, ſi bonae fuerit notae, a magnete majori itidem bonae notae convenientibus polis conjunctis allicitur, quo ipſo evincitur, magnetem a magnete trahi. Adde Revend. P. Lanae experimentum: Si loco ferrae ſcobis adhibeatur pulvis magnetis contriti in duabus extremitatibus, in polis videlicet, inſtar limaturae martis adhaerebit magneti proprius pulvis. Nullam igitur involvit contradictionem, in quadra ferri magnetisque mixturam exiſtere, nec magneticas in illa particulas inde deſtrui, quod pulvis ejus magneti obviam eat. Haec magnetica quadrae proſapia ad Amphitanen Plinii et Pantarben nos ducit. Prioris natura eadem, quae magnetis, figurae aeque ac noſtrae quadrae quadratae, cujus in India pariter natales conſtituuntur. Apte haec omnia in Sinenſem, de qua agimus; quae tamen proxime ſequuntur, fidem adeo ſuperant, ut pro fictitio ſemper habitus ſit. Nempe his in Indiae oris illum repertu dari, ubi formicae aurum eruunt, et non ferro, ſed auro ad ſe acceſſum parare, unde aurei magnetis ipſi nomen. Quamvis quod ad ultimum attinet, doctiſſimus Juvenis *Joh. Jacobus Spener*, in ipſo aetatis flore, non exiguo hiſtoriae naturalis, quam obnixe indefeſſoque ſtudio amaverat, detrimento defunctus, *in diſſ. de Error. varior. circa Magnet. ſect.* 2. *n.* 12. modum proponat rationemque ſubjungat, quomodo id, quod impoſſibile reſpectu acceſſus auri ad magnetem crederetur, peragi poſſit: Magnes, inquit, attrahere poteſt alia metalla, ſi nempe includatur ferrum.

rum. Hac ratione fieri poteſt, ut acus aurea, quae in meditullio ferrum continet, a magnete attrahatur, atque ipſa ad polos mundi ſe convertat; ſiquidem hoc modo ferreas laminas ſtanno obductas attrahit magnes, poſſuntque multa ludicra hac ratione produci, imperitoque fallaciae ſpectatori perſuaderi, dari fictitiam illam auri Amphitanen nempe et Pantarben, vel aliorum metallorum magnetem. De Pantarbe lapide magnitudine unguis digiti, in concavis terrae prognati, alios lapides ad ſe allicientis, et a Brachmanis in India arte τελεςικῆ eruti, vid. Philoſtrat. de Vit. Apollon. libr. III. cap. 46. p. 133. Edit. Olear. Heliodor. Aethiopic. libr. IV. et VIII. et ex eo Phōtius Cod. LXXIII. p. 162. ſed haec occaſione coloris quadrae.

Odorem lapidis quod concernit, is, quem Dn. Dietericus mihi miſerat, exhalabat fragrantiam quandam, quam vero adſcititiam credidi, ex ſuaveolentibus rebus, in quarum vicinia depoſitus erat, contractam. Nec tamen inſolitum, in lapidibus quoque odores quaerere. Stagirita equidem cap. V. de ſenſib. et ſenſil. exinde, quod lapides inſipidi, infert, illos quoque inodoros eſſe, aſt contrariam fovet ſententiam Ereſius ille Philoſophus Theophraſtus de Lapid. dum tradit, differre multum lapides καὶ τῇ ῥοπῇ, καὶ τῇ ὀσμῇ, *et pondere et odore.* Quomodo autem odore grato vel ingrato differant, Boetius a Boot in Gemmar. et lapid. hiſtor. libr. VI. recenſet. Gratum odorem *Iridis Florentinae* vel violae habet *Geodes Miſenus,* ſeu lapis *Aldenbergicus*; moſchi odorem lapis *Mariaebergicus*, qui in vena D. Fabiani et Sebaſtiani invenitur; ſerpilli odorem *Thuringicus*, qui prope arcem Beuchlingam invenitur; muſti odorem *Zeblicius ophites.* Vinum olet *Echites* apud Solinum; lac *galactites et cornu monocerotis foſſile*; myrrham *lapides* apud Parthos et in Caramannia. Ingratum odorem cornu uſti *Enoſtius Hildesheimenſis. Smaragdi genus* foetidum exhalat odorem, dum interpolatur, teſte Nard. Anton. Reccho Hiſtor. Mexic. libr. X. cap. X. p. 339. Confer quae de odore gemmarum in mortario comminutarum, in toto muſeo per triduum ſe diffundente, violarum martiarum odorem referente, habet Borrichius Act. Hafn. Vol. V. obſ. 37. Qui inſuper refert in Muſeo Septaliano

Me-

Mediolanenſi *lapidem* exiſtere *ſtellarem*, qui ſolo frictu calefactus redderet odorem humani ſtercoris, et apud Cardinalem Vrſinum Romae conſpecta fuiſſe vaſa terrea Luſitanica ſponte odorata.

Cum in lapidibus ſapores vix deprehendantur, guſtus tamen haud expers noſter exiſtit: ſi enim longiuſcule in ore detineatur, lingua alio ſapore non depravata, vitriolici quid ſapere videtur, quod et ex pulvere abraſo papillis linguae nerveis communicato conſpicuum. Nec mireris, ſaporem in illo deprehendi, cum jam apud antiquos de *othonia* lapide Dioſcorides tradiderit, eſſe lapidem Aegyptium in Thebaide naſcentem, aureo colore et exigua, uti quadra, magnitudine praeditum, qui in guſtu fervorem haberet cum adſtrictione mordaci. De lapide *Thenſi*, quem e Sina deferri (aeque ac noſter lapis) teſtis eſt Excell. Blumentroſtius, Ruſſorum Autocratoris quondam Archiater, Eph. Dec. II. Ann. VIII. ſatis acriter linguam, ſi ei imponatur, mordicat, et ſimul arſenicalem exhalat odorem; ſed pro factitio, non naturali habent lapidem hunc Thenſi, plurimi. Hoc quoque notatu dignum, reperiri aliquoties quadras ſibi ſuperimpoſitas, tanquam triplices cubos in extremitate conjunctos, quales mihi amiciſſimoque Dieterico ex India redux monſtravit laudatiſſimus Dn. Faber. *Callainae* exiſtunt hae quadrae, quo nomine lapides, qui conjuncti inveniuntur, exprimit Plinius libr. 37. c. 10. pro quo in optimo Codice MSt. Rigaltiano legebatur, *Galliana*. Quem autem lapidem *Callaina* proprie denotet, de his pluribus agit maximus Salmaſius in Solin. et Joh. de Laët de Gemmis et lapidibus libr. I. c. 26. et libr. II. c. 30.

Mole variat quadra, a qua virtutis major vis minorue fluit efficacia. Haec quam Dn. Dietericus poſſidet, drachmam non attingit. Tranſiit nuper urbem noſtram D.D. Gelnhuyſen, ob ſtudiorum elegantiam, et humanitatem omnibus commendandus; hic me adiens Quadram monſtravit ſex drachmarum pondere, et majores adhuc ſe vidiſſe confeſſus eſt; id quod Patres ſocietatis Jeſu, hoc, quo ſcribo temporis articulo itineri Sinico periculoſiſſimo, miſſionique taedioſiſſimae per Belgium ſe accingentes, viamque per hanc urbem eligentes, pariter confirmarunt.

Re-

Recenſui hactenus ſenſiles illas quadrae qualitates, ſive in ſenſus incurrentes: nunc quas in gremio gerit, et longior experientia, totiesque repetitus uſus edocuit virtutes, pariter enarrandae. Poſſet ulterioris veritatis probatio, a congrua partium lapidem conſtituentium natura deſumi, et per Chemicam Analyſin extorqueri, ſi copia lapidis ſupereſſet; cum autem illa deſtituamur, poſt ſenſiles qualitates ab effectibus virtutibusque, quas quotidiana propalare vult nobis experientia, ſive uti in ſcholis loquimur, per bonam conſequentiam a poſteriori facultas hujus medicamenti colligenda. Si Peripateticos conſulamus, quadra haec Sinenſis agat quo foedere, reſpondebunt utique:

Sagacitate vix poteſt noſtra erui,
occulta vis eſt.

Sed cum qualitates illae occultae habeantur pro ignorantiae aſylis, ſuppeditabimus pro tenuitate noſtra aliqualem, magis firmam certioremque ab aliis expectaturi: Quemadmodum Mars totam Methodicorum medicinam abſolvit, quoad laxum et ſtrictum, dum fibrae corporis noſtri, ex quibus id compaginatur, nunc nimis laxae, nunc nimis ſtrictae ſunt, maſſaque ſanguinis nunc in motu eſt concitatior, nunc languidior; ita martialem hanc efficaciam ſublimiorem, magis purgatam, magis activam, quadrae ineſſe, (modo virtutes illi adſcriptae omnes competant, quod in exoticis noviter allatis vacillare plerumque aſſolet,) neceſſe eſt; quam ſale ad exitum ſtimulante, rodentisque humoris manifeſta imbibitione, et conſequenter hinc ductuum excretoriorum deterſione, maxime prodit. Praepollet autem aperitiva vis lapidis adſtrictoriae, quae utraeque, contrariae licet, e quadra tamen noſtra, ſed non ab iisdem profluunt partibus. Maximam virtutem inſuper per radiativam, uti loquuntur, operationem a ſulphure puriſſimo exoriri, illis placebit, cui ingenioſiſſimi Marci Marci a Kronland conatus curae cordique ſunt. Inſtituimus cum ejus infuſo examen, mediante hydroſtathmico inſtrumento, Gallis *Peſeliqueur*, Rev. P. Kirchero in Mund. ſubterr. lib. V. ſect. II. c. V. Hydrometro dicto, quod elegantiſſime deſcripſit ὁ πάνυ in Mathematicis Stur-

mius Colleg.Urioſ. Experim, part. II. p. 60. ſeqq. Sed infuſum poſt XXIV. et amplius horarum moras, vix ac ne vix quidem ab ▽. Alkakengi, cui quadra immiſſa, differebat, ut ad effluvia vix ſenſibus perceptibilia, vel ſi mavis irradiativam vim, refugium quaerere nonnullis viſum ſit. Non diffiteor, me lapidem aliquoties exhibuiſſe, cum levamine interdum, non tamen illo, ſucceſſuque, quem aegris mihique exinde promiſeram, interdum plane ſpem deſtituit eventus; cui aſſignaram illas, quas Illuſtr. Boyleus de infelici experimentorum ſucceſſu, ſubſtituit cauſas. Abſit enim, ut mea in exhibendo minus aequa fors in praejudicium cedat, aliorum repetitae toties in caſibus, uti ferunt, deſperatiſſimis experientiae. Nusquam magis, quam in arte noſtra regnant fallaciae non cauſae ut cauſae, nec unicuique et omni tempore lucet feliciſſima illa hora, qua natura impetu morbi fracto, reſurgere, manusque auxiliares exhibito medicamento jungere, incipit. Propria igitur adhuc et ſatis luculenta deſtitutus experientia, illa communicabo, quae aliena ſuggeſſit.

Cum in difficili partu foetuque mortuo expellendo praecipue admiranda ejus extollatur virtus, Italiae haud exiguum in arte Medica decus, Excell. Hectorem a Valle produco, qui in Ephemeridibus Venetis, *Galleria di Minerva* inſcriptis, Tom. V. part. X. p. 271. mentionem quadrae injiciens, ſequentia refert: Exhibui in infuſo aquae Artemiſiae et Meliſſae lapidem dictum comminutum, (de pedra quadra illi ſermo) foeminae cuidam nobili, partus doloribus agonizanti, quae feliciter in dias luminis auras foetum protulit. Aliis duabus in aqua liliorum alborum et dictamni Cretici dedi felici cum ſucceſſu. Confirmandae huic in expellendo foetu experientiae jungo, quae ex literis Rev. Pat. Soc. Jeſu Collegii Ingolſtadienſis, Fiſcher nomine, ad Bibliopolam urbis noſtrae primarium, Dn. Wolfg. Mauritium Endterum datis, excerpſi. Sic ille verbis ipſiſſimis et ne veritati quid decedat, nusquam immutatis: „ Habet haec ex „ India orientali allata Petra quadrata, ſingularem virtutem ad „ facilitandos partus; ad quem effectum applicari ſolet tribus „ modis: primo alligatur femori ſeu coxendici, e parte interiore

„foe-

„ foeminae paricurae, cum ea tamen cautela, ut immediate
„ poſt partus effuſionem amoveatur quamprimum ipſa petra,
„ ne forte etiam extrahat viſcera parturientis. Item non debet
„ applicari prius, quam inſtat tempus pariendi proximum,
„ partum immature extrahat. Secundo infunditur in aquam fontanam, quantum capere poteſt dimidia teſta ovi, et petra fricatur digitis in eadem aqua per ſpatium V. Pater N. et Ave;
„ hauſtaque ea in lucem dabitur cum ſecundinis foetus, etiamſi
„ jam mortuus ſit, aut in utero transverſus. Tertio, ſi foemina non
„ poſſit facile parturire, ob virium debilitatem, immittitur dicta
„ petra in oleum olivarum, quantum capere poteſt dimidia teſta
„ ovi, et fricetur digitis, tamdiu quo recitari poteſt bis Symbolum Apoſtolorum, deinde bibitum ipſum oleum, et eodem
„ inungitur venter, et ſtatim effunditur foetus. Recenſui hanc R. Patris relationem eo libentius, cum Societas iſta, cujus membrum ille eſt, in hiſtoria naturali promovenda omnem jam promeruerit laudem, nec alia via, quam per hanc lapidis hujus e Sina nanciſcendi, quantum ſcio, copia ſuppetat. Hoc inſuper in catalogo typis impreſſo de lapidis hujus virtutibus memoratur, in cochleari vini vel ſucci citri lapidem immiſſum exhiberi poſſe parturientibus. Non minor emmenagoga quadrae virtus commendatur, quippe a granis tribus ad 6. usque in cochleari ▽ Meliſſae vel Pulegii feliciſſimo certe eventu exhibetur, hac tamen addita cautela, ut foeminis malae famae meretricibusque, hujus lapidis copia minime committatur, ne illo ad procurandos abortus, vel impediendam omnem graviditatem abutantur. In hyſterica paſſione cochleari aquae meliſſae quadra per ſpatium 2. horarum immiſſa et aegrae exhibita, mira, uti ferunt, praeſtat. Oleo olivarum injecta, poſteaque hoc oleo imbutum abdomen, malum abigit, menſtruaque, paſſionis hyſtericae cauſas, promovet; quibus poſtea rite fluentibus, oleum abdomini illitum abſtergendum. Trucem quod ſi pellere nequeat, poſſit lenire dolorem. Quantum in diro illo calculi dolore, per cauſae morbificae remotionem valeat, teſtem habemus omni exceptione majorem TE, SVMME FACKHI, cui calculi

doloribus excruciato, aliis nihil proficientibus, ex infuſo quadrae dolores ſedati, calculusque eliminatus, ut mihi ſancte teſtatus es. Igitur quadra noſtra ejus eſt virtutis et efficaciae, cujus lapis ille, quem illuſtriſſimus Angliae Cancellarius Baro de Verulamio Sylv. ſylv. Cent. I. Exper. 91. meminerat: lapidem nempe ex India orientali advectum peculiarem vim habere pellendi calculum, adeo ut carpo admotus, tam vehementer calculos depulerit per inferius, ut ob violentiam removendus eſſet. Quaevis in lapide nephritico ſub nomine *Chalsvee* deſcripto, equidem minime quaerenda, ſed experientia firmum ferente teſtimonium, ad quadram lapidem citius referendum. Nec in infuſo tantum exhibetur, ſed et in ſubſtantia ad grana ſex in vehiculo, affectui Nephritico convenienti. Vim laxantem diureticae pariter ſociatam eſſe, perhibent P. P. Societatis. Aquae enim frigidae immiſſa quadra per horae quadrantis dimidium, aqua haec, ejus impraegnata effluviis, jejuno epota ventriculo, peccantes per alvum educere humores, hydropique medicorum ſcandalo mederi. Quae felicitas autem aliquoties in deſperato eo morbo hoc infuſum exhibenti minime contigit; quod forte quadrae parvitati adſcribendum. Virtutem pariter carminativam ineſſe volunt, et prodeſſe iis,

queis ventoſa crepant hypochondria, creber et intus
Proh! dolor inſanos ſtimulis agit Aeolus Euros.

Vti nec in pluribus aliis affectibus, quos ſcheda typis commiſſa luculentius exhibet, ad tollendas capitis vertigines, in odontalgia, lateris dolore punctorio, in melancholia, in aſthmate, in febribus aliisque morbis contumacioribus. Denique optimum exiſtere ferunt travmaticum, ſi pulvis a lapide quadra deraſus vulneri inſpergatur; heterogenea enim vulneri inhaerentia expellit, vulneraque conſolidat. Sed quas non laudes ferrent Societati, his recenſitis afflicti morbis aegri, ſi decantatis lapidis virtutibus reſponderet eventus, quem confirmabit ulterius experientia, certiſſima rerum magiſtra. Interim quadra hucusque lapis,

non retegit cauſas indolis ille ſuae.
Cauſa rei liquido nulli detecta patebit,
cui nondum arcanas Muſa retexit opes.